

Motion till riksdagen 2010/11:N323

av **Kent Persson m.fl. (V)**

Landsbygden

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	4
4	Villkoren för att utveckla landsbygden	5
4.1	Den egna förmågan – Vänsterpartiets alternativ.....	5
5	Nedifrån och upp-perspektivet	6
6	De långa avståndens land	7
7	Kunskap för utveckling	8
8	Statliga verk och myndigheter.....	9
9	Servicenivån i de landsbygdsdominerade regionerna.....	10
10	Bostadsbyggandet i stå	12
11	Lanthandel och bensinmackar	12
12	Återbäringen till de utsatta regionerna	14
13	Starka kommuner skapar lokal utvecklingskraft	14
14	Bred mobilisering stärker framtidstron.....	15
15	En ny utredning av den regionala utvecklingspolitiken.....	16

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om villkoren för att utveckla landsbygden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den regionala utvecklingspolitikens mål.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag på hur målformuleringar om sysselsättning och servicegrad kan vidareutvecklas så att de även innefattar en ambition om att minska de regionala obalanserna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nationella och lokala planer för arbetsmarknadsregionerna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildning i de landsbygdsdominerade regionerna.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om omlokaliseringar av statliga myndigheter och företag.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tydligare direktiv för samverkan.²
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samverkan som det normala mellan statliga myndigheter.²
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utvidgade servicekontor.²
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fysiska kontor och IT.²
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bostadsbyggandet.³
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett initiativ för samorganisation för landsbygdsbutikerna.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bensinmackarna och landsbygden.
14. Riksdagen begär att regeringen lägger fram ett förslag enligt vad som anförs i motionen om hur en del av de värden som vattenkraften, vindkraften och mineralutvinningen genererar ska kunna återföras till de regioner som är aktuella.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om starka kommuner och utvecklingskraft.⁴
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla möjligheterna för kommunmedborgare att delta i den lokala utvecklingen inom väsentliga områden.²
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fördjupad lokaldemokrati.²

Fel! Okänt namn på

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en ny regionalpolitisk utredning.

¹ Yrkande 5 hänvisat till UbU.

² Yrkandena 7–10, 16 och 17 hänvisade till KU.

³ Yrkande 11 hänvisat till CU.

⁴ Yrkande 15 hänvisat till FiU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

”Den demografiskt betingade sårbarheten är särskilt stor i landets glesare delar. En aspekt av detta är att ungdomar i hög utsträckning flyttar från gles- och landsbygder till större städer och regioncentra. Inflyttningen till gles- och landsbygder är lägre och bland de inflyttade finns en underrepresentation av kvinnor. Även vissa tätorter i gles- och landsbygden har en minskande och åldrande befolkning.” (regeringens skrivelse 2009/10:221). Att ta för givet att befolkningsutvecklingen i framtiden skall följa dessa aktuella trender är enligt Vänsterpartiet att göra sig till offer för en ödesstyrd framtidstro. Landsbygdsregionerna har stora utvecklingsmöjligheter, vilket bl.a. den parlamentariskt sammansatta Landsbygdskommittén (SOU 2006:101) konstaterade i sin utredning hösten 2006. Efter det har staten snarast motarbetat dessa utvecklingsmöjligheter istället för tvärtom.

Förutsättningarna för att lyckas med offensiva framtidssatsningar är emellertid att i första hand staten men även företagen och kommunerna ger landsbygden sådana villkor att man kan tillgodogöra sig alla positiva resurser. Här finns enligt vår mening det mesta kvar att göra. Regeringens skrivelse till riksdagen (2008/09:167) kring Landsbygdskommitténs förslag och landsbygds-skrivelsen (2009/10:221) visar enbart den handlingsförlamning och det ointresse som regeringen hittills visat de cirka 3 miljoner medborgare som bor och verkar utanför de större städerna. Att inte ta till vara landsbygdens stora möjligheter skadar landets framtid och vår sociala, miljömässiga och ekonomiska utveckling.

Sett i ett konkret framtidsperspektiv kan landsbygdsregionerna komma att bli den potential för en mer hållbar samhällsutveckling som de flesta riksdagspartier nu säger sig kräva. De omständigheter och resurser vi bl.a. tänker på är:

- ? omställningen till förnybar energianvändning med bl.a. ökad användning av biobränslen, vindkraft och nya energigrödor på obrukad åker- och ängsmark
- ? mycket stora skogstillgångar i väl skötta skogar av hög kvalitet
- ? den ökade efterfrågan på byggmaterial, möbler och finsnickerier i trä
- ? den ökade efterfrågan på ekologisk produktion av livsmedel kräver större odlingsområden, där idag obrukade markarealer behöver tas i anspråk
- ? det väl utvecklade jordbruket internationellt sett har en stor potential för expansion och kvalitativ utveckling
- ? miljöanpassad upphandling i offentlig sektor gynnar lokalproducerade och ekologiska livsmedel och skapar jobb lokalt
- ? den stora mängden av småföretag inom alla näringssektorer som med en bättre omgivande infrastruktur har stora expansionsmöjligheter
- ? landets stora mineraltillgångar för industriell utveckling
- ? det stora antalet företag med omfattande primärproduktion av metaller, pappersmassa och träråvara som med en framsynt satsning på vidareförädling via forsknings- och utvecklingssatsningar kan ge landet och landsbygden en stor sysselsättningsökning och starkt ökade exportintäkter

- ? landsbygdens människors stora och breda yrkeskunskaper som i sig även utgör en stor möjlighet för ett väsentligt utökat entreprenörskap
- ? turismens stora möjligheter, där särskilt fjäll- och landsbygdsturismen måste stå i fokus i en landsbygdspolitik
- ? landsbygdens attraktiva boendemiljöer med stora expansionsytor för en ökad befolkning
- ? landsbygdens mångsidiga kulturproduktion, starka nätverk och omfattande föreningsverksamheter som en stor social tillgång för en ökad befolkning.

4 Villkoren för att utveckla landsbygden

För att tillgodogöra sig alla dessa sammanlagt mycket stora utvecklingsmöjligheter behöver i första hand staten men också andra aktörer som de privata och kooperativa företagen samt kommunerna skapa en långsiktig strategi för att göra Sveriges landsbygdsregioner till ännu mer attraktiva framtidsmiljöer för människor i Sverige och övriga länder. Till de viktiga insatsområdena hör enligt vår mening följande politiska beslutsområden:

- a) en väl fungerande infrastruktur i hela landet,
- b) ett brett och kvalificerat serviceutbud av offentliga, privata och kooperativa tjänster. T.ex. måste kommunernas roll inom sjuk- och hälsovården stärkas. Hela hemsjukvården, även den i ordinärt boende, bör vara ett obligatoriskt kommunalt ansvar. Det är viktigt att det även finns distriktssköterskor på landsbygden,
- c) en slagkraftig och uthållig finansiell infrastruktur som garanterar strategiskt viktiga investeringar i landsbygdsdistrikten,
- d) ett stort, brett och flexibelt utbildningssystem för unga och vuxna medborgare,
- e) ett stabilt och utvecklingsinriktat skatteutjämningsystem för kommunerna i landet där utflyttningskommuner, landsbygd och en del av storstädernas, förortsområden får särskild uppmärksamhet även utanför utjämningsystemet,
- f) ökade möjligheter för landsbygden att få ett stort inflytande över i första hand investeringsmedel för infrastruktur och offentlig service,
- g) ökade möjligheter för landsbygdsbefolkningen att själva få bygga upp lokala strukturer för viss service, entreprenörskap och finansiering.

4.1 Den egna förmågan – Vänsterpartiets alternativ

Som en kontrast till regeringens defensiva och passiva politik vill Vänsterpartiet stoppa landsbygdens uttunning och ökade regionala klyftor. Vänsterpartiet vill bidra till att den optimism och folkliga handlingskraft som finns i Sverige tas tillvara. Vänsterpartiet vill demokratisera den svenska regionala

Fel! Okänt namn på

utvecklingspolitiken och svensk landsbygdspolitik. Det handlar om makt och fördelning av resurser, men också om att mobilisera utvecklingskraften i alla regioner.

Sveriges anslutning till EU och internationaliseringen i övrigt innebär en stor strukturomvandling på kapitalets villkor samt att regionernas roll ökar. I denna situation måste demokratin och medborgarnas delaktighet i samhällsutvecklingen förstärkas. I den framtida politiken får man inte bara se till problem och brister utan istället se till regionens och den lokala ortens möjligheter. Utan en stark tilltro till den egna förmågan och den egna bygdens möjligheter hjälper det inte med stöd.

Det som ovan anförs om utveckling av landsbygden bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Nedifrån och upp-perspektivet

Nedifrån och upp-perspektivet måste få råda. Det är först då man kan ta till vara de offentliga resurserna effektivt. Det vill säga att den regionala utvecklingspolitikens mål måste vara att ge likvärdiga förutsättningar för individer, hushåll och företag, oberoende av bostadsregion. Medlet kan vara en offensiv regionalpolitik som inriktas mot regioner som har förutsättningar för en framtida "självgående" tillväxt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Den borgerliga regeringen har sitt intresse vänt åt ett helt annat håll och vänder ryggen åt de utsatta regionerna. Inlandsfonden är i stora delar ett bra initiativ från regeringen. De rödgrönas riskkapitalförslag skulle dessutom vara ett bra komplement. Det blir dock endas ett enstaka nedslag istället för en systematisk långsiktig förändring mot minskade regionala klyftor. Bit för bit försämras möjligheterna för Norrlands inland, landsbygder och storstädernas miljonprojektområden för att sänka skatter och öka inkomster för de som bor i välbärgade områden. Den borgerliga regeringen urholkar en solidarisk kommunal skatteutjämning, vilket hindrar tillväxt, service och välfärd i våra lands- och glesbygder. Det blir mindre pengar till kommuners och landstings satsningar på vård, skola och omsorg. Privatisering inom skolan och omsorgen bidrar med kostnadsökningar för såväl kommuner som den enskilde, vilket innebär att skolor och annan välfärdsservice läggs ner på mindre orter.

Regeringen tar inte sitt nationella ansvar. I det nationella ansvaret ligger enligt Vänsterpartiet att skapa likvärdiga förutsättningar för individer, hushåll och företag oberoende av bostadsregion. Det måste vara den regionala utvecklingspolitikens mål. Det betyder att det är statens ansvar att se till att den egna försörjningen kan upprätthållas även i tid av personlig eller ekonomisk kris, antingen genom direkta statliga stöd vid t.ex. arbetslöshet eller höga boendekostnader eller genom statsbidrag till kommuner som t.ex. försörjningsstöd. Det är även statens ansvar att se till att Sveriges olika regioner har tillgång till en fungerande infrastruktur i vid mening. Bredband, vägar och järnvägar är en del av den helt avgörande infrastrukturen för en regions över-

levnad. Andra delar är vård, skola, omsorg och kultur. Ta exemplet kultur. Kulturen har en given roll även för landsbygden. En ort med rikt kulturliv är viktigt för landsbygdskommunernas framtida utveckling. Teater och dans ska finnas i hela landet där den regionala spridningen är ett nationellt ansvar och staten måste garantera finansieringen. Digitalbio i hela landet bör främjas, så att även mindre orter kan ta del av den bredd i filmutbudet som finns i de större städerna. Kultur- och musikskolan skall hålla en god kvalitet och vara tillgänglig för alla, oavsett var man bor. Det räcker med att en del av denna helhet försvagas, så försvagas dessa regioners möjlighet att utvecklas och växa till.

Vänsterpartiet anser att vi behöver formulera mer offensiva och operativa mål som höjer ambitionsgraden för att få en rättvisare och jämnare utveckling av tillväxt och sysselsättning i landet. Dessa mål kan sedan ligga till grund för en mer medveten styrning av resurser där ett helhetsgrepp kan tas för aktiva insatser som skapar bättre möjligheter till tillväxt, stärker lokala arbetsmarknader, samordnar statliga företags strategier och lokalisering osv.

Vi föreslår därför att riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag på hur målformuleringar om sysselsättning och servicegrad kan vidareutvecklas så att de även innefattar en ambition om att minska de regionala obalanserna.

6 De långa avståndens land

Vi vet att skillnaden mellan olika regioners ekonomiska utveckling beror på förhållanden som folkmängd, möjligheter till transporter och andra former av kommunikationer, men även faktorer som närhet till utbildning och forskning spelar stor roll.

Vänsterpartiet vill göra en satsning på infrastruktur i hela landet. Det handlar om nya järnvägar, som Norrbotniabanan och kraftfullt ökat banunderhåll i hela landet. Särskilt viktigt för landsbygden är satsningar dels på lågtrafikerade banor och kapillärspår, dels underhåll och tjälsäkring av befintliga vägar. Den rödgröna infrastrukturuppbyggnaden möjliggör just satsningar inom dessa områden.

Regeringen vill efter en av de hårdaste vintrarna på länge med stora tjäl-skador minska anslaget för tjälsäkring.

Vänsterpartiet anser att man i de olika arbetsmarknadsregionerna måste öka ansträngningarna väsentligt för att få till de smartaste och mest attraktiva kollektiva transportlösningarna för arbetspendlande. Det kan handla om att tidtabeller kan "kroka" i varandra så att väntetiderna blir så korta som möjligt vid övergången mellan olika färdmedel och att de kollektiva transporterna har högre turtäthet, blir snabbare och bekvämare för att kunna konkurrera med bilen som färdmedel. Vänsterpartiet ser också stora behov av satsningar för att utveckla kollektivtrafiken i landsbygd. De förslag som Vänsterpartiet föreslagit i den rödgröna infrastrukturuppbyggnaden som tagits fram tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet möjliggör nödvändiga satsningar på landsbygden.

Fel! Okänt namn på

De flesta företag säljer på en lokal marknad. Två av fem av dessa företag anser enligt en undersökning från Glesbygdsverket 2007 (starta, leva, växa – solo- och mikroföretag i gles- och landsbygden) att deras varor eller tjänster skulle kunna säljas på en nationell och internationell marknad. Här behövs insatser för att vidga marknaden. Vi nämner i den rödgröna budgetmotionen frågan om exportstöd men även nationellt måste myndigheter och organisationer hjälpa till med informationsinsatser och andra stöd till marknadsutvidgning. Genom flexibilitet, förmåga till kundanpassning och genom samarbete mellan de små företagen kan man kompensera för ett perifert läge. Vänsterpartiet vill därför se en nationell plan för hur vi skall möta de utmaningar som vi står inför när det gäller att alltmer dels smälta samman arbetsmarknadsregionerna till en helhet, dels utveckla Sveriges samlade ekonomi och gemensamma välstånd. Detta eftersom vi är övertygade om att varje region behövs i detta arbete. Men det krävs också lokala planer inom varje arbetsmarknadsregion som analyserar var problemen för ett utökat arbetspendlande ligger. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Kunskap för utveckling

En allt större del av produktionen sker inom tjänste- och servicesektorn. Även inom den traditionella industrin ökar kunskapsinnehållet i förädlingsprocesserna. Efterfrågan på välutbildad arbetskraft ökar. Men utan kunskap tenderar även enkla göromål bli svårhanterliga. Det gäller att kunna använda datorer och Internet för att klara av att betala räkningar, att kunna programmera den nya TV-apparaten och 1 000-tals andra nya krav i vår närmiljö.

Utbildning och forskning var under lång tid knuten till ett fåtal orter. Regionaliseringen av högskolorna har betytt mycket för att jämna ut skillnaderna i utbildningsnivåer mellan storstäder och övriga Sverige. Vänsterpartiet anser att högskolorna i ökad omfattning måste stärka sin närvaro till fler orter och kunna erbjuda kvalificerad yrkesutbildning, samt aktivt medverka i landsbygdens näringslivsutveckling. Ökade satsningar på vidareutbildning, även vid folkhögskolor och studieförbund, är åtgärder som kan stärka landsbygdens utvecklingskraft. Vi vill dessutom satsa på renoveringen av skolor mot mer energieffektiva skolor.

Bland de första åtgärder den borgerliga regeringen vidtog var att dra ner på komvux- och AMS-utbildningarna. Detta slog särskilt hårt mot redan hårt drabbade regioner eftersom utbildningsnivån generellt där är lägre än i övriga landet. Vänsterpartiets inriktning på utbildning i de landsbygdsdominerade regionerna motverkar en sådan utveckling. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Statliga verk och myndigheter

De statliga myndigheterna och statliga affärsverken skall ha ett tydligare ansvar vad gäller lägsta garanterad servicenivå och delta i samordnade lösningar. Regeringen måste skärpa det regionalpolitiska ansvaret i regleringsbrev och avtal, och statliga myndigheter och bolag skall ges i uppdrag att återrapportera, t.ex. i årsredovisningarna, hur de uppfyllt de regionalpolitiska målen under året.

De regionala arbetsmarknaderna i Sverige ser mycket olika ut både vad gäller antal arbeten och i vilka sektorer dessa arbeten finns. Enligt tidigare erfarenheter från t.ex. 1960- och 1970-talen genomfördes med framgång omlokalisering av statens verksamheter. Dessa lokaliseringar har haft mycket stor betydelse för de orter som kommit i fråga. Dessa omlokaliseringar berörde i den största omflyttningen ca 11 000 tjänster. En utvärdering kom bl.a. fram till att omlokaliseringarna under den första tiden innebar påfrestningar för såväl berörda myndigheter som enskilda individer. Samtidigt påverkades mottagningsortens befolkningsunderlag och skatteunderlag positivt, samt att arbetsmarknaden breddades. Ny personal har också vitaliserat ett flertal myndigheter. Riksrevisionens rapport (RiR 2009:30) bekräftar bilden när de analyserat två omlokaliseringar – Konsumentverket till Karlstad och Statens folkhälsoinstitut till Östersund – som är en följd av försvarsnedläggningar. Ett nytt faktum som kom fram i rapporten är att många av dem som arbetade inom försvaret stannade kvar på orten och därmed minskade behovet av kompensation till regionen.

Omlokalisering av statlig verksamhet kan således vara ett verktyg både för att främja en myndighets utveckling och för den regionala utvecklingen i Sverige. Tidigare har statlig verksamhet av tradition och logistiska skäl placerats i huvudstaden, när regional närvaro inte varit nödvändig. Den alltmer avancerade informationstekniken gör nu också myndigheter mer lättroliga. Den borgerliga regeringens nedläggning och omstrukturering av ett antal myndigheter kommer istället att negativt påverka arbetsmarknadsregionerna utanför storstäderna.

Vänsterpartiet menar däremot att statliga myndigheter och företag bör kunna etableras på många orter. Vänsterpartiet vill understryka att varje beslut om omlokalisering av befintlig verksamhet eller lokalisering av nya myndigheter bör föregås av noggranna överväganden. De möjligheter som står till buds för att åstadkomma en bättre regional balans måste så långt som möjligt tas till vara. En plan för omlokalisering bör upprättas. Omlokaliseringsplanen bör vara långsiktig på fem alternativt tio års sikt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

9 Servicenivån i de landsbygdsdominerade regionerna

De genomgripande nedskärningar av servicen som Försäkringskassan (Fk), Skatteverket och Arbetsförmedlingen (Af) har genomfört har i hög grad drabbat landsbygdens tre miljoner invånare. Detta är en utveckling som också skall ses mot bakgrunden av polisens nästan totala frånvaro i många kommuner, nedläggningen av Svensk Kassaservice, SJ:s prioritering av storstadstrafiken, nedläggningen av många apotek i mindre kommuner m.m. från större delen av landet och infrastrukturens sämre utveckling utanför storstäderna.

Vänsterpartiet anser att tillgången till läkemedel ska säkras även på landsbygden. På sikt görs detta bäst genom att återskapa det statliga apoteksmonopolet kombinerat med en basförsäljning via apoteksombud i lanthandeln eller liknande. Bilprovningen är nu också utsatt för konkurrens som, för så gott som alla bedömare utom regeringen, befaras leda till glesare antal bilprovningsställen på landsbygden och en högre kostnad för den enskilde.

Inom den privata sektorn har många storbanker lagt ner kontor på mindre orter, vilket försämrat kreditmöjligheterna för företagare. De lokala sparbankerna har blivit en allt viktigare aktör för landsbygden. Vänsterpartiet stöttar utvecklingen av fler bankkontor och särskilt de lokala sparbankernas möjlighet att konkurrera. Landsbygden behöver banker med lokal närvaro, stor personkännedom och samhällsengagemang. Vi ser gärna att Sverige följer Norges exempel med ett flertal fristående sparbanker med egenkapitalbevis som haft en stark positiv regional påverkan. Bankkonkurrensen behöver också breddas med fler alternativ till de stora affärsbankerna.

En anledning till att större delen av Sverige får en allt sämre, i första hand statlig, service är att regeringen via bolagsbildning gjort företagsekonomi viktigare än huvudmålet – bra service till alla medborgare. En annan orsak är att regeringarna glömt eller struntat i att via ägardirektiv och regleringsbrev se till att den statliga servicen och infrastrukturen har en hög kvalitet i hela riket. Vanföreställningar om effektivitet, kvalitet och kompetens i de statliga verkens ledningar spelar också roll när vi skall försöka förklara varför det som nu sker tillåts att fortsätta.

Resultatet visar sig genom att t.ex. ett sämre serviceutbud minskar en orts attraktionskraft och i förlängningen påverkar flyttströmmarna. Det blir svårt att behålla den personal man har och att nyanställa blir nästan omöjligt. I en postenkät som Glesbygdsmyndigheten gjorde 2007 säger åtta av tio företagare att service har viss eller stor betydelse för deras möjlighet att utveckla och driva företaget. Många har dessutom varit tvungna att ta från sin arbetstid (och därmed sin vinst!) för att lägga ner tid på att bevara bygdens serviceutbud.

Vänsterpartiet har också i många år drivit frågan om polisen i hela landet. Servicekontor skulle mycket väl kunna ha polisen som en del i kontoret. En annan väg mot bättre service är servicebussar som kan hantera tillståndsansökningar, stöldanmälningar, pass och rådgivning för att öka allmänhetens tillgång till polisen. Ett annat är bemanning på särskilda tider. Ut-

vecklad verksamhet och utbildning på landsbygden kan också få yngre personer att söka sig till tjänster ute i landet. Vi anser även att en regionalpolitisk utredning särskilt ska ge förslag på hur polisservicen ska kunna öka på landsbygden. Vi vill också underlätta för gränsöverskridande samverkan mellan polisen i de nordiska länderna.

Vänsterpartiet menar att det nedifrån och upp-perspektiv som partiet står för direkt motsvarar det krav som nu förs fram i den statliga utredningen Lokal service i samverkans huvudbetänkande "Se medborgarna – för bättre offentlig service" (SOU 2009:92) om att sätta medborgaren i centrum. Utredningen pekar också på ett antal andra villkor som måste uppfyllas för att den negativa utvecklingen skall vändas. Dessa står väl i samklang med Vänsterpartiets regionala politik.

I utredningen förs fram krav på att myndigheter skall ha en skyldighet att samverka. Ingen tar idag ansvar för helheten, saker trillar mellan stolarna och enskilda medborgare men även kommuner råkar illa ut. Detta faktum måste förändras genom tydligare direktiv från regeringen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Samverkan skall vara det normala – inte undantag. Det kan verka förvånande att ett land som Sverige med en månghundraårig förvaltningstradition ännu inte har lyckats skapa en statlig service som i högre utsträckning fått ett medborgarperspektiv. Fortfarande är "stuprörsprincipen" normen. De initiativ som funnits har antingen varit relativt halvhjärtade eller drivits fram av eldsjälur. Eldsjälur är bra men skapar en sårbarhet som inte bör råda på detta område. Hela samverkansmodellen har förblivit ad hoc-lösningar.

Offentliga och privata resurser skall kunna agera tillsammans och de ideella organisationernas resurser skall tillvaratas. Den rena landsbygdens serviceproblem måste få särskild uppmärksamhet. Det som ovan anförs om samverkan bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Idag fungerar samordning och samverkan mellan statliga och kommunala serviceleverantörer mycket ojämnt eller inte alls. Kommunerna har kunskapen om vårt dagliga liv och vår verksamhet på ett sätt som staten inte har. Man har därför en överlägsen möjlighet att analysera vilka behov den enskilde medborgaren har. Länsstyrelsen kan sedan vara den länk över till staten som behövs. En sådan framtida ordning skulle betyda att planerings- och styrprocessen skulle utgå från kommunens analyser och förbättra regeringens beslutsunderlag.

Medborgarkontor är i många kommuner ett inarbetat begrepp. Nu skapas statliga servicekontor men endast med tre statliga aktörer som medlemmar – Af, Fk och Skatteverket. I en ny anda av samverkan mellan stat och kommun skall naturligtvis dessa verksamheter samordnas och eventuella problem med huvudmannaskap undanröjas. På denna punkt vill vi ha utvidgade servicekontor enligt utredningen om lokal service, förslag där också ideella och privata servicegivare kan delta i samverkan. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt Vänsterpartiet har medborgarna och företagen rätt att förvänta sig att på ett likvärdigt sätt erhålla offentligt organiserad service. Det skall inte ha någon betydelse om man är ung eller gammal eller har svårt eller lätt att ta till

Fel! Okänt namn på

sig information. Det skall inte heller ha någon betydelse om man bor i tätort eller på landsbygden. En sådan politik betyder att människor i små tätorter och på landsbygden kan förvänta sig fysiska kontor som kombineras med IT-service. Även här fordras att regeringen tar ett fastare tag om verksamheten och tydliggör myndigheternas roll i denna utveckling. Viss kompensation kan nås genom att Internet kan användas och jämna ut bristen på service. I de mest glesta och perifera områdena är vinsterna som störst. Det betyder att ett fungerande bredband blir än viktigare i dessa områden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Bostadsbyggandet i stå

Sedan mer än tio år tillbaka har hindren för byggandet av bostäder i små tätorter och på landsbygden i övrigt varit så stora att bostadsproduktionen helt stannat av i ett stort antal kommuner. Detta har fortsatt trots en konstaterad och i många kommuner ökad kö av bostadssökande till både lägenheter och småhus. Riskerna för höga kostnader vid outhyrda lägenheter bör minska.

De största hindren har emellertid varit en kraftig kostnadsökning för nyproduktionen och oviljan hos affärsbankerna att finansiera nya bostadsbyggen utanför storstäder och residensorter. Oligopolsituationen i många underleverantörsled och utslagningen av ett stort antal små lokala byggbolag har i förening med en lågkonjunktur bidragit till en så kraftig kostnadsökning i hela landet att kommunerna tvekat att sätta igång nya flerfamiljshusbyggen trots den förbättrade efterfrågan. Endast i områden med lokala sparbanker har byggandet av främst småhus kunnat hållas igång, men på en låg nivå även där.

Vänsterpartiet vill utifrån det läge på bostadsmarknaden, som vi nu kan konstatera existerar i majoriteten av landets kommuner, pröva en rad nya åtgärder för att öka byggandet även utanför de större tätorterna. Vi vill införa ett investeringsstöd för nyproduktion av bostäder, framförallt hyresrätter. I varje kommun bör det finnas minst ett allmännyttigt bostadsbolag. Vänsterpartiet kräver obligatorisk avgiftsfri bostadsförmedling. För att få en helhetsinriktad och regionalt utvecklande bostadspolitik behöver en ny regionalpolitisk utredning ta hänsyn till ett skapande av en långsiktigt hållbar policy för en socialt ansvarsfull och miljöriktig bostadsstrategi. Att få igång byggandet särskilt på landsbygden har dessutom stor betydelse för att stärka den ekonomiska tillväxten utanför storstadsregionerna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 Lanthandel och bensinmackar

Landsbygden har på grund av outvecklad infrastruktur aldrig fått en ärlig chans att visa hela sina utvecklingskraft i en tid då dessa regioners rika resur-

Fel! Okänt namn på

ser blir alltmer efterfrågade. Lanthandeln och bensinmackarnas fortsatta utglesning är ett direkt hot mot möjligheten att fortsätta att bo i vissa delar av landet. Lanthandeln i Sverige kännetecknas både av positiva eldsjälare och pessimistiska handlare. Tyvärr dominerar denna del av dagligvaruhandeln av butiksägare som håller på att ge upp eller nyligen gjort sorti från marknaden.

Människor måste kunna känna sig trygga i förvisningen om att ha tillgång till nödvändiga dagligvaror. Inte minst gäller det äldre personer, särskilt många kvinnor, som inte har tillgång till bil eller körkort. Landsbygden i Sverige har en framtid, många, särskilt barnfamiljer, önskar flytta till och bo i både tätortsnära och längre bort liggande landsbygd. Men för att det skall vara möjligt måste det finnas tillgång till bl.a. skola och butik inom rimligt avstånd.

Omkring 100 000 hushåll har mer än 10 km till sin närmaste butik. Närmare 35 % av de 1 100 butiker som är sist kvar på sin ort bedöms ha låg omsättning, vilket gör att sannolikheten för nedläggning är stor den närmaste tiden. Anledningarna till denna utveckling är flera. Att lågprishandeln ständigt utökar sina domäner är en stor orsak. Vidare har de tre stora kedjorna – ICA, Coop och Axfood – satsat på stora butiker i större orter och det innebär att de direkt eller indirekt lägger ned butikerna på landsbygden. Lanthandeln får så höga priser av de oligopolägda grossisterna att de inte klarar konkurrensen.

Vänsterpartiet anser att denna utveckling är oacceptabel eftersom den missgynnar landsbygdsbefolkningen så mycket att det hämmar den lokala ekonomiska utvecklingen, start av nya företag, en ökad inflyttning, ett fortsatt kvarboende och hela den närservice som gör boende på landsbygden till ett positivt alternativ. Utan en fungerande lokal service kan inte någon berörd kommun eller något landsbygdssdistrikt överleva. För de människor som bor på landsbygden är livsmedelshandelns nedmontering ett stort problem. Vänsterpartiet menar att regeringen bör ta initiativ till en samorganisation för alla de små landsbygdsbutikerna som skulle ge dessa möjligheter till storinköpsrabatter som de idag inte har del av. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Liknande problem står de mackar som finns kvar på landsbygden inför. På två år har nära 700 mackar försvunnit. Därmed har också fler människor fått längre till närmaste tappställe. Samtidigt är det positivt att invånarna själva på olika ställen i landet har lyckats ta över och driva vidare vissa mackar. De stora bensinbolagen inskränker sin service och ställer allt hårdare krav på volym. Nya typer av bränslen försämrar också tillfälligt ekonomin för mackägare. Den rödgröna oppositionen föreslår nu satsningar på mackarna för att få ut biogasen i pumpar. Ytterligare insatser kommer säkert att behövas. Norge har genom en flexibilitet och påhittighet lyckats hejda utvecklingen mot färre mackar i många landsbygdssdistrikt. Vi anser att denna fråga måste vara en av de viktigare i en ny utredning om den regionala utvecklingspolitiken. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

12 Återbäringen till de utsatta regionerna

Många svenska älvar är reglerade och används för produktion av elektricitet. I samband med utbyggnaden skapades många arbetstillfällen och en livskraft till kommuner framför allt i inlandet. Dessa kommuner i de sju skogslänen står för 90 procent av elen från vattenkraften. Kommunerna med störst vattenkraftsproduktion är Jokkmokk, Sollefteå och Ragunda. Regleringen av älvarna medförde samtidigt att möjligheterna till att utveckla traditionella näringar försvann. I dag har inlandet stora svårigheter att etablera nya företag och därmed nya jobb.

Bristen på riskkapital är ett stort problem. Den låga värderingen av fastigheter medför att det är svårt att belåna dem, vilket också bidrar till den utveckling som beskrivits ovan. Detta blir också ett hinder för expansion för etablerade företag.

Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner (FSV) med knappt ett 40-tal kommuner från de sju skogslänen i sin medlemsmatrikel har t.ex. gjort analyser och kommit fram till att en överföring av mer medel från vattenkraften till de berörda regionerna måste till. En utvecklingsfond med inriktning mot nyföretagande, samverkan och kompetenshöjning m.m. bör skapas. FSV anger att 600 miljoner kr är en rimlig summa att återföra årligen till berörda regioner. Tekniskt kan det bestå av ett öresuttag per kilowattimme. Alternativa vägar kan vara en fastighetsskatt på elproduktionsenheter eller ökade ersättningar för intrång, samt omförhandling av vattendomstolar.

När nu utbyggnaden av vindkraften genom de gröna certifikaten och högre elpriser äntligen har tagit fart skall vi inte göra om samma misstag som gjordes när vattenkraften byggdes ut. Markägare erhåller ersättning som kompensation för skada och intrång. Vindkraften har dock en påverkan på sin omgivning som långt ifrån enbart begränsas till den enskilde fastighetsägarens mark. Vi anser att en del av det värde som vindkraften genererar ska stanna kvar i berörda bygder i form av ett årligt lokalt utvecklingskapital. Detta kommer också att kunna påskynda utbyggnaden och överklagandena blir sannolikt färre. Vi önskar även en översyn av hur en del av mineralutvinningens vinster kan gå tillbaka till berörda bygder som ett lokalt utvecklingskapital.

Riksdagen bör därför, i enlighet med ovanstående, begära att regeringen återkommer med förslag på hur en del av de värden som vattnet, vinden och gruvorna skapar kan återföras till berörda bygder.

13 Starka kommuner skapar lokal utvecklingskraft

I Sverige och Norden har samtliga länder gjort den lokala demokratin till en grundläggande princip för ett starkt medborgarskap och en långt driven decentralisering av beslut och verkställighet kring välfärdsproduktionen. Våra

kommuner är internationellt sett mycket självständiga när det gäller att fatta viktiga beslut om medborgarnas service och lokala infrastruktur. Kompetensnivån är hög, vilket också gynnar entreprenörskap och ekonomisk/social utveckling i samtliga regioner.

Trots att den demokratiska grundstrukturen är väl utvecklad i Sverige finns det ändå ett påtagligt utrymme för att stärka kommunerna ytterligare i deras roll att få den lokala ekonomin att växa genom en hög kvalitet på den lokala servicen från bostadsbyggande till en kvalitetshöjning av vården, skolan och omsorgerna.

För Vänsterpartiet är en stark och långsiktigt trygg kommunal ekonomi en hörnsten för kommunernas kompetens och självstyre. Här finns utrymme för förändringar som en förstärkning av skatteutjämningsystemet som ger samtliga kommuner en mer stabil grund för ekonomisk/social utveckling, möjligheter för kommunerna att samverka på fler områden utan krångliga och hindrande regelsystem samt betydligt bättre möjligheter för kommunerna i gränstrakterna till våra grannländers kommuner att kunna samverka över gränserna utan omfattande byråkratiska och praktiska hinder. Det som ovan anförs bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet är också övertygat om att en väsentlig del av kommunernas roll i framtiden är förknippad med att kommunerna utvecklar sitt samarbete med lokala medborgarorganisationer samt det lokala näringslivet. Här finns stora möjligheter till många positiva förändringar (se avsnittet nedan) där utredningen om lokal service har kommit fram till en rad konstruktiva förslag.

14 Bred mobilisering stärker framtidstron

Erfarenheterna från de senaste 20 årens samhällsutveckling på särskilt landsbygden visar att aktiva kommuner med ett brett program för samverkan med sina kommunmedborgare uppnår en rad olika fördelar i sin dagliga verksamhet och framtidsplanering. I kommuner som Åre, Malung-Sälen, Svenljunga, Årjäng, Orsa, Kalix och många fler har aktivt medborgarengagemang lett till att den lokala servicen har kunnat räddas kvar eller utvecklas, att nya småföretag kunnat etableras och att den kommunala ekonomin kunnat hantera de ständiga utmaningar som den lokala demokratin ständigt utsätts för.

Vi i Vänsterpartiet ser det som ytterst väsentligt att vi kan utveckla fler vägar för kommunmedborgarna att delta i den lokala utvecklingen på alla väsentliga områden. I områden där sådana processer vuxit fram under senare decennier har fler invånare blivit mer samhällsintresserade och stärkt de lokala partiernas rekryteringar, fler människor satsat på en mer kvalificerad utbildning och har själva blivit entreprenörer inom olika branscher samt bidragit till att kommunerna förändrat och framtidsorienterat serviceformer, miljöpolicy och integrationspolitiken, den långsiktiga investeringsplaneringen och det lokala bostadsbyggandet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet vill som en konsekvens av dessa positiva erfarenheter av medborgarnas ökade engagemang i den lokala politiken initiera en statlig utredning om hur medborgarnas och de ideella organisationernas engagemang kan stärkas i den lokala politiken. I utredningen vill vi se över möjligheten om de kommuner som vill utveckla den lokala demokratin via ökat medborgardeltagande skall kunna erhålla statliga anslag för att få pröva nya och fördjupade former för att stärka samverkan mellan kommunerna och invånarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

15 En ny utredning av den regionala utvecklingspolitiken

Utvecklingen i världen går i en rasande takt och detta gäller naturligtvis även Sverige. Den senaste statliga utredningen och de regionala utvecklingsvillkoren är nu tio år gamla. Utredningen "Lokal service i samverkan" är ett bra initiativ. Det betyder dock att stora delar av den komplexa regionala politiken inte blir belysta. Vi anser därför att det är hög tid att få en samlad bild av tillståndet i regionerna idag och utvecklingen framåt. Enstaka insatser på vissa områden av olika statliga myndigheter kan vara nog så förtjänstfulla, men nu behövs en bred parlamentarisk utredning som ger underlag till den diskussion, den uppmärksamhet och det helhetsgrepp som landets regioner så väl förtjänar. Riksdagen bör begära att regeringen tillsätter en sådan utredning.

Stockholm den 17 oktober 2010

Kent Persson (V)

Torbjörn Björlund (V)

Siv Holma (V)

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)

Hans Linde (V)